

Основни симптоми

- Чести повторения на думи срички или звукове;
- Удължения на звукове;
- Звучни или беззвучни блокажи, които накъсват издишната струя или гласообразуването;
- Вмъкване на междуметия;
- Заобикаляне или произношение на думи с напрежение;
- Избягване на определени ситуации
- Опити да се говори по различен начин - например с шепот.
- Редица невербани симптоми като излишни, съпътстващи движения в областта на лицето, шията, краката, ръцете, тялото.
- Вегетативни промени при говор – зачервяване, изпотяване, преbledняване, сърцебиене и т.н.

Нарушената координация между артикулационните, дихателните и фонационните мускули при заекване е основата за проява на спазми (персеверации и блокажи) на говорната мускулатура.

Съществуват два вида спазми при заекване:

➤ Клонични - Многократни кратки мускулни съкращения, следващия едно след друго в бърз ритъм и водещи до повторения на звукове и срички и по-рядко на думи (т-т-т-тати, ба-ба-ба-баба).

➤ Тонични - По-краткият или по-продължителни напрегнати, гласкообразни съкращения на мускулите, водещи до удължаване на звукове (иискам, ссладолед).

Индикатори за ранно заекване

Заекване, проявило в ранното детство, по временна незавършения процес на оформяне на речта се наричат еволюционно или заекване на развитието. Заекване, възникнало при наличието на различни органични заболявания на главния мозък от травматичен, съдов или инфекциозен характер се определят като симптоматично.

Еволюционното заекване се отделя от физиологичните проявления, характерни за периода на формиране на устната реч. То проявява тенденция на продължително протичане и по този начин оказва неблагоприятно въздействие върху формирането на детската личност и помага развитието на хронични реактивни състояния.

Марияна Червенкова
Логопедия - II курс
СУ „Св. Климент Охридски“

Клоничните и тоничните спазми представляват персеверации - насилствени, неподдаващи се на овладяване повторения на едни и същи движения. Първият вид са по-леки и по-лесно преодолими. Те често са естествена проява при малки деца или са признак за начало на заекването. Появата на втория вид спазми е белег за по-дълбока патология. Клоничните и тоничните спазми причиняват повторения и удължаване на говорните сегменти. Обикновено те се комбинират, така че в повечето случаи заекването се определя като смесено. Най-тежката проява са **блокажите** на речевата мускулатура - спазми, които не позволяват произвеждането на реч.

Съществуват три вида спазми в зависимост от локализация: **артикуляционни** - засягат езика, устните, мекото небце; **фонационни** - обхващат в ларинкса и гласовите връзки; **дихателни** - проявяват се във фазите на експирация и инспирация.

В речта на заекващите преобладават артикуляционните спазми, които по същество са персеверации. Наблюдават се и чести дихателни спазми, които при експресия се манифестират като спазматично издишване, а при инспирация - като спазматично вдишване, понякога шумно, с хрипове. Особено тежките фонационни спазми се добавят към артикуляционните и дихателните. Фонационните се наблюдават по-рядко и се характеризират с това, че водят до пълно безмълвие или шепот. Изказването не започва или спира посредата от паузи с различна продължителност.

Спазмите и блокажите правят речта неразбираема. Опитвайки се да ги преодолеят, заекващите развиват **емболофазия** - стереотипно повторение на едни и същи говорни сегменти. Терминът произхожда от "ембол" - тапа, запушване. При заекване емболът е защитна, приспособителна реакция, изразяваща се във вмъкване на лесни за произнасяне думи ("ами", "нали", "така", "значи" и прочее) преди спазъма. Чрез нея заекващият се опитва да замаскира проблема си, да избегне спазъмът, но това е неадекватна компенсация, която също излиза извън контрол - речевите емболи започват да изобилстват и да се превръщат в паразитни думи, "запушващи" говорния поток.

За заекването е характерно **нарушеното речево дишане**. Тъй като мускулната дискоординация обхваща дихателната мускулатура, дишането е накъсано, ускорено и плитко. Издишната струя е къса, което не позволява нормалното изговаряне на дълги говорни отрязъци. Горноревреното дишане преобладава над диафрагменото и това се изразява в учестено, шумно вдишване и бързо издишване, с повдигане на раменете при говор. Ускореният говорен темп също присъства в много случаи.

Нарушенията на гласа се проявяват като монотонен, безцветен глас и като неконтролируеми промени на гласа - скокообразни или постепенни промени във височината и силата му. Речта е накъсана, с избързване или забавяне на места, с кратки или продължителни периоди на мълчание. Произвежда се с видимо напрежение и мъчително изражение на лицето.

Присъщи на заекването са и ред **невербални симптоми**, измежду които много характерни са синкинезите - излишни, съпътстващи речта движения, които биват **първични**, локализиращи се в областта на лицето и шията, и **вторични**, обхващащи ръцете, краката, тялото. Потрепването на ноздрите или устните преди и по време на говор също се среща често. Други синкинезии при говор са при стъпване в крака, присвиване на ръцете в юмруци, докосвания на лицето, почесва на челото и главата, докосване до различни предмети и прочее. Те са по характерни за тежкото заекване. Има съответствие между спазмите и синкинезите - колкото по-тежка е вербалната симптоматика, толкова по-изразени са синкинезите. Друг невербален симптом за вегетативните промени при говор: изчервяване, изпотяване, пребледняване, сърцебиене. Присъщ на заекването признак е **неспособността за автокорекция** - за разлика от запалването, тук фиксирането върху речта засилване неплавността. Понякога опитите за корекция видимо се съпътстват от мъчителни, безрезултатни усилия.

Особено значение за най-ефективното отстраняване на заекването, освен точната диагностика и правилно подбрана методика е и времето, в което терапията започва, т.е. веднага след проявяването на заекването.

Библиография

- Симонска, М. 2012. Специфични особености на ранното заекване
- Ценова, Ц. 2016г. Логопедия — Описание, диагностика и терапия на комуникативните нарушения, София
- Кърпачева-Тасева, И. 2009. „Ролята на думата в корекцията на заекването

